

บทที่ ๔

วิเคราะห์ผลของการรักษาอุโบสถศีลที่นำไปพัฒนาคุณภาพชีวิต

ในบทนี้ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงผลของการรักษาอุโบสถศีล ผลของการรักษาศีลมีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ดังนั้นผู้วิจัยจะได้อธิบายในผลทางด้านตนเอง ด้านครอบครัว ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ ดังจะได้อธิบายโดยละเอียดต่อไป

๔.๑ ผลที่เกิดขึ้นเอง

เมื่อเราได้ทำการรักษาอุโบสถศีลแล้วย่อมที่จะมีผลต่อตนไปในทางที่ดี ไม่ว่าจะเป็นทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านศีล ด้านสมาธิ และด้านของปัญญา ทำให้ผู้รักษารู้จักหรือรู้วิธีการรักษาตนเองให้ปลอดจากอบายมุขทั้งปวงได้ การรักษาอุโบสถศีลนี้มีอานิสงส์มากกว่าการรักษาศีล ๕ ธรรมดาหลายเท่า จะได้อธิบายไปตามลำดับ

๔.๑.๑ ด้านร่างกาย

ในส่วนของผลที่มีต่อทางด้านร่างกาย เมื่อเรารักษาอุโบสถศีลได้ครบทั้ง ๘ ข้อ เราจะพบว่าในศีลแต่ละข้อมีไว้เพื่อทำให้ร่างกายปราศจากโรค เช่น ในข้อที่ ๖ ที่ได้กำหนดให้รับประทานอาหารได้ตั้งแต่เช้าจนถึงเวลาเที่ยง หลังจากเที่ยงไปจนถึงอรุณขึ้น ให้ทานได้เฉพาะน้ำปานะ ซึ่งข้อนี้ก็กำหนดให้รักษาร่างกาย เพราะในตอนเย็นร่างกายไม่ได้ทำอะไรเพียงต้องการพักผ่อนทุกส่วนในร่างกายย่อมที่จะหยุดพักบ้าง ดังนั้นเมื่อทานอาหารในตอนเย็นจะทำให้เกิดโรคมามากมาย^{*} นอกจากนั้นยังพบว่าการรักษาอุโบสถศีลได้กำหนดไว้ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติมีสุขภาพทางกายไม่ให้เกิดปัญหา สามารถนำร่างกายที่มีสุขภาพดี เพื่อการปฏิบัติธรรมอันนำไปสู่ความสิ้นทุกข์อย่างสิ้นเชิง ผู้วิจัยขอแนะนำเสนอไว้เป็นตัวอย่าง ดังนี้

๑) การรับประทานอาหาร พระพุทธองค์ทรงสั่งสอนให้ภิกษุตลอดจนถึงภิกษุณีให้เป็นผู้รู้จักประมาณในการบริโภคขบฉัน การรับประทานอาหารให้เพียงพอและพอดีตามความต้องการของร่างกายไม่ให้บริโภคมากเกินไป จนเป็นการอึดอัด ไม่สบายกาย ก่อให้เกิดโรคร้ายต่างๆ ตามมา พระพุทธองค์ตรัสถึงอานิสงส์ของการฉันอาหารมีอยู่เดียว พระพุทธองค์ทรงย้ำให้เลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย หลีกเลี่ยงสิ่งที่เป็นโทษทั้งหลาย เช่นการที่พระพุทธองค์ทรงจำแนกข้อเสียของการบริโภคสุราและเมรัยไว้ เพื่อให้เห็นว่าเป็นเหตุทำให้เสียทรัพย์

* สัมภาษณ์ พ่อสุวรรณ ชนิดพจน์, ชาวบ้านโนนเมือง, วันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๕๕

ก่อให้เกิดการทะเลาะวิวาท เพราะขาดสติ ขาดความระมัดระวัง ไม่เป็นประโยชน์ต่อร่างกายเป็นบ่อเกิดแห่งโรค และลดทอนกำลังสติปัญญา^๒ เมื่อบุคคลทั้งหลายมีสติในการรับประทานอาหาร การรู้จักประมาณ ในการรับประทานอาหารแต่พอดี รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ไม่มีโทษแก่ร่างกาย ย่อมส่งผลทำให้เป็นผู้มีสุขภาพทางร่างกายที่ดี ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บให้ทุกข์ทรมาน แก่ช้าและมีอายุยืนยาว และอีกด้านหนึ่งยังส่งผลให้เหลืออาหารเพียงพอ ในการที่จะเผื่อแผ่ให้แก่ผู้ด้วยโอกาสที่ขาดแคลนอาหารอีกทางหนึ่งด้วย ย่อมสะท้อนถึงมิติทางสังคมโดยรวม^๓ ขอยกตัวอย่างที่พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงคุณประโยชน์ แห่งการฉันอาหารมื้อเดียวไว้ดังนี้ว่า

ภิกษุทั้งหลาย เราฉันอาหารมื้อเดียว เราเมื่อนั้นอาหารมื้อเดียว ย่อมรู้สึกละอืดละออย มีโรคพาน้อย กระปรี้กระเปร่า มีพละมานัยสมบุรณ์ อยู่สำราญ ภิกษุทั้งหลาย มาเถิด แม่หรือเราฉันอาหารมื้อเดียว เราเมื่อนั้นอาหารมื้อเดียว ย่อมรู้สึกละอืดละออย มีความลำบากกายน้อย มีความเบาอก มีกำลัง และอยู่อย่างผาสุก มาเถิด แม่พวกเธอก็จงฉันอาหารมื้อเดียว แม่เธอทั้งหลายเมื่อนั้นอาหารมื้อเดียว จักรู้สึกละอืดละออย มีความลำบากกายน้อย มีความเบาอก มีกำลัง และอยู่อย่างผาสุก^๔

หรือในกรณีที่พระพุทธองค์ตรัสสั่งสอนพระเจ้าปเสนทิโกศล ที่ทรงเสวยมากเกินไปจนกระทั่งเกิดอาการอึดอัดแน่นท้องว่า “มนุษย์ผู้มีสติอยู่ทุกเมื่อ รู้จักประมาณในโภชนะที่ได้แล้ว ย่อมมีเวทนาเบาบาง เขาย่อมแก่ช้า อายุก็ยืนยืນ”^๕

พระพุทธองค์ยังได้ทรงเน้นย้ำให้ภิกษุพิจารณาในการฉันบิณฑบาตไว้ว่า มีจุดประสงค์เพื่อการดำรงอยู่แห่งชีวิต เพื่อบำบัดบรรเทาความหิว กำจัดเวทนา และเป็นเครื่องอนุเคราะห์พรหมจรรย์ ดังนี้

ภิกษุพิจารณาโดยแยกคายแล้วฉันบิณฑบาตไม่ใช่เพื่อเล่น ไม่ใช่เพื่อความมัวเมา ไม่ใช่เพื่อประดับ ไม่ใช่เพื่อตกแต่ง เพียงเพื่อกายนี้ดำรงอยู่ได้ เพื่อให้ชีวิตินทรีย์เป็นไป เพื่อบำบัดความหิว เพื่อบรรเทาพรหมจรรย์ ด้วยคิดเห็นว่าโดยอุบายนี้ เราจักกำจัด เวทนาเก่าเสียได้ และจักไม่ไห้เวทนาใหม่เกิดขึ้น ความดำรงอยู่แห่งชีวิต ความไม่มีโทษ และการอยู่โดยผาสุกจักมีแก่เรา แล้วจึงบริโภคอาหาร^๖

^๒ สัมภาษณ์ พ่อกำพันธ์ ฮวดศรี, ชาวบ้านโนนเมือง, วันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๕

^๓ สัมภาษณ์ พ่อจัญญ์ คูเมือง, ชาวบ้านโนนเมือง, วันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๕

^๔ ม.ม. (ไทย) ๑๒/๒๒๕/๒๓๖.

^๕ ศ.ส. (ไทย) ๑๕/๑๒๔/๑๔๕.

^๖ ม.ม. (ไทย) ๑๒/๒๓/๒๓.

๒) การออกกำลังกาย ในการรักษาอุโบสถศีล มีการออกกำลังกายบ้างเป็นบางครั้ง เช่น การเดินจงกรม การเดินจงกรมเป็นการเดินโดยมีสติกำกับ ถือได้ว่าเป็นการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับผู้เข้ามารักษาอุโบสถศีล เพราะเป็นการขยับเขยื้อนเคลื่อนไหวร่างกายที่ไม่โลดโผนจนเกินงาม ทั้งยังสามารถนำการเดินจงกรม มาใช้ประกอบความเพียรเพื่อเผากิเลสได้เช่นกัน” พระพุทธองค์ตรัสถึงคุณประโยชน์ (อานิสงส์) ของการเดินจงกรมไว้ว่ามี ๕ ประการ คือ

- ๑) เป็นผู้มีอารมณ์อดทนต่อการเดินทางไกล
- ๒) เป็นผู้มีอารมณ์อดทนต่อการบำเพ็ญเพียร
- ๓) เป็นผู้มีอาพาธน้อย
- ๔) อาหารที่กิน คั้น เคี้ยว ลิ้มแล้วย่อยได้ง่าย
- ๕) สมารถได้เพราะการเดินจงกรมตั้งอยู่ได้”

นอกจากคุณประโยชน์ของการเดินจงกรม ๕ ประการข้างต้นแล้ว พบว่าการเดินจงกรมยังมีประโยชน์ เป็นการออกกำลังกาย เผาผลาญพลังงานส่วนเกิน ที่สะสมจนเกิดเป็นโรคอ้วน และโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ ดังนั้นการเดินจงกรมเป็นการบริหารร่างกาย ช่วยลดน้ำหนักส่วนเกิน ลดความอ้วน ทั้งยังช่วยลดอาการเจ็บป่วยให้ทุเลา

การสัมภาษณ์ผู้รักษาอุโบสถศีล ยังสอดคล้องกับ พระโพธิญาณเถร(หลวงปู่ชา สุภทฺโท) ได้แสดงพระธรรมเทศนาไว้ตอนหนึ่งว่า“การที่อุบาสกอุบาสิกาไปที่วัด ก็เพราะมีเหตุต้องมา เช่น บางคนมีกิจธุระจำเป็นบางอย่างก็มาวัด บางคนมีความสุขใจก็มาวัด บางคนมีความสุขทุกข์ใจก็มาวัด เป็นประเพณีของคนไทย และถึงจะจนก็นึกถึงการทำบุญ จะรวยก็นึกถึงการทำบุญ ทุกอย่างล้วนแต่เป็นการทำบุญ อันเป็นส่วนหนึ่งในพระพุทธศาสนา ได้มารักษาอุโบสถศีล ซึ่งเป็นศีลพิเศษ เป็นศีลที่มีข้อวัตร มีชุดกฎวัตรที่ละเอียดอ่อน เป็นวันอุโบสถพร้อมด้วยการภาวนา เช่น ไม่ทานข้าวเย็น ทำให้หมดภาระไป ความปลื้มพอใจของอุบาสกอุบาสิกา มันก็น้อยลง ข้อวัตรปฏิบัติก็จะดีขึ้น อันนี้เป็นศีลอันยิ่ง จะเป็นศีลอันยิ่งนั้น ขึ้นอยู่กับข้อวัตรปฏิบัติ ไม่ใช่อยู่ที่ชื่อของอุโบสถศีล การที่จะเป็นศีลอันยิ่งนั้นจะต้องปฏิบัติให้มันยิ่งขึ้น ให้มันดีขึ้น ให้มันประเสริฐขึ้น ชื่อของศีลจะเป็น ศีล ๕ ก็ตาม ศีล ๘ ก็ตาม ศีลอะไร ๆ ก็ตามมันดีทั้งนั้น ขึ้นอยู่กับการปฏิบัติเป็นสำคัญ ไม่ใช่ว่าถึงวันอุโบสถเราได้มาสมาทานศีลอุโบสถแล้ว อาการกายวาจาของเรายังปฏิบัติหย่อนอยู่อย่างเก่า ก็ไม่จัดเป็นศีลอันยิ่ง บุญอันยิ่ง บุญอันประเสริฐ”^๒

^๒ สัมภาษณ์ พ่อพิมพ์ สอนภักดี, ชาวบ้านโนนเมือง, วันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๕๕

^๓ อ.บุญจก. (ไทย) ๒๒/๒๕/๔๑.

^๔ พระวิสุทฐิสังวรเถร, มรคธรรมเล่ม ๔๕ พระโพธิญาณเถร (หลวงปู่ชา สุภทฺโท) ธรรมบรรยายชุด “เข้าวัดทำไม”, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอ็น.พี.สกรีนพริ้นติ้ง จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๕ – ๘.

๔.๑.๒ ด้านวาจา

จากการรักษาอุโบสถศีลของชาวบ้านโนนเมือง ทำให้ชาวบ้านมีการพูดจาที่ดีเพิ่มมากขึ้น อันเนื่องมาจากการรักษาอุโบสถศีล ส่วนผู้ที่ไม่ได้รับการรักษาอุโบสถศีลก็มีการใช้วาจาที่เป็นวจีทุจริตอยู่เหมือนเดิม แต่ผู้ที่รักษาอุโบสถศีลจะพูดจาไปในทางที่ดีที่เป็นมงคล

ดังนั้นการพูดคุยกุศลเป็นช่องทางการสื่อสารที่สำคัญประการหนึ่ง เป็นหนทางสื่อสารให้เข้าใจกัน คำพูดที่สื่อสารไปมีทั้งพูดไม่จริง ส่อเสียดหยาบคาย เป็นคำพูดที่เบียดเบียนผู้อื่น เรียกว่า “วจีทุจริต” ส่วนคำพูดที่ดีไพเราะมีประโยชน์มีสาระ สร้างสรรค์ความสุขให้แก่ผู้อื่นเรียกว่า “วจีสุจริต”^{๙๙} บ่อยครั้งที่บางคนต้องพูดคำร้ายๆ ออกมา เพราะถูกความโลภ ความโกรธและความหลงครอบงำ ทำให้ไม่มีความเคารพ พูดนินทาว่าร้าย พูดให้แตกแยกกัน การเลือกพูดแต่ในสิ่งดีๆ มีสาระ อันประกอบด้วยความหวังดี มีความเคารพนับถือ ความรัก ความสามัคคีและความรู้ดีงาม

วจีสุจริตกับวจีทุจริต มีผลต่างกันจากคิดเป็นร้ายจากร้ายเป็นดีก็มี พระพุทธองค์จึงทรงสอนให้พูดแต่ “วาจาสุภาษิต” คือ มีวจีสุจริต ๔ ประการ พูดคำจริง พูดคำไพเราะอ่อนหวาน พูดสมานไมตรี และพูดสิ่งมีสาระ ในสังคมปัจจุบันยึดหลักวจีสุจริตเป็นเข็มทิศ แห่งการสื่อสาร สร้างสรรค์สังคมให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีงาม ได้หลายภาพลักษณ์ มีสันติภาพ ภารดรภาพ เอกภาพ ศักยภาพ สุขภาพ คุณภาพ ฯลฯ บุคคลผู้พูดที่ดีใจดี ใช้วจีดีงาม ยิ้มให้กันในขณะที่พูด เป็นการสื่อสารด้านวจีที่ดีงาม ย่อมนำสุขมาให้ทั้งแก่ตนและคนอื่น^{๑๐๐}

๔.๑.๓ ด้านจิตใจ

การรักษาอุโบสถศีลย่อมให้ผลในส่วนทางด้านจิตใจ เมื่อเรารักษาศีลดีแล้วย่อมทำให้จิตใจของเราพัฒนามากยิ่งขึ้น การรักษาอุโบสถศีลเป็นการฝึกฝนอบรมจิตใจให้เข้มแข็ง สามารถต่อสู้กับบาปอกุศล หรือบาปทางใจ การทำใจให้เกิดความสำรวมด้วยดี เมื่อจิตใจสำรวมดีแล้วสามารถพ้นจากเครื่องผูกของมาร คือ กามคุณทั้งหลายได้ เพราะบุคคลที่สำรวมจิต ซึ่งมีธรรมชาติเที่ยวไปไกล เที่ยวไปดวงเดียวไม่มีรูปร่างอาศัยอยู่ในถ้ำคือกายนี้ สามารถที่จะหลุดพ้นจากเครื่องผูกแห่งพญามารได้^{๑๐๑} การรักษาอุโบสถศีลย่อมอำนวยผลทำให้ผู้รักษาไม่ตกเป็นทาสของวัตถุนิยม และทำให้จิตใจอยู่เป็นสุขโดยไม่ต้องพึ่งวัตถุสิ่งของอะไรมากมาย

๑. การรักษาอุโบสถศีลจะฝึกฝนจิตใจของตนอยู่เสมอ เพื่อให้เกิดความสุข ไม่ตกเป็นทาสแห่งวัตถุนิยมจะทำให้หลงมัวเมา เรื่องลาภ ยศ ตำแหน่ง โชควาสนาก็เช่นกัน ทำให้เกิดความสุขทางใจได้ไม่น้อย สิ่งที่ทำให้เกิดความสุขทางกายแล้วส่งผลให้เกิดความสุขทางใจมีอยู่อีกมากมาย

^{๙๙} สัมภาษณ์ พ่อสุบรรณ วงศ์อินตา, ชาวบ้านโนนเมือง, วันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๕.

^{๑๐๐} สัมภาษณ์ พ่อบุญเลี้ยง เจริญ, ชาวบ้านโนนเมือง, วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๕๕.

^{๑๐๑} สัมภาษณ์ แม่จิ ชนิดพจน์, ชาวบ้านโนนเมือง, วันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๕

หลายประการ^{๙๙} ยกตัวอย่าง การได้รับประทานอาหารที่เอร็ดอร่อยถูกใจ ถูกรสนิยม ได้ลิ้มรสอาหารที่แปลกใหม่ ได้ดื่มเครื่องดื่มที่ช่วยผ่อนคลายและเปลี่ยนแปลงอารมณ์ให้เกิดสุนทรีภาพ ได้แต่งกายด้วยชุดสวย ๆ งาม ๆ ราคาแพง แบบสไตล์ยุคใหม่ที่กำลังอยู่ในความนิยมของสังคมปัจจุบัน ได้เป็นเจ้าของบ้านเรือนสวยหรูราคานับล้าน เพียบพร้อมด้วยเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ โชคดีได้รับปูนบำเหน็จรางวัล หรือได้โชคลาภลอยมาหาศาลเป็นเงินนับแสนนับล้าน หน้าขึ้นตาบานอย่างบอกไม่ถูก หรืออาจได้รับข่าวดีการเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งที่สูงขึ้น ดังที่กล่าวมานี้ คงทำให้สุขใจได้ไม่น้อยทีเดียว เป็นความสุขที่ทุกคนพึงปรารถนาโดยทั่วกัน^{๑๐๐}

๒. การรักษาอุโบสถศีลทำให้ใจมีสุขโดยไม่อาศัยวัตถุ คือ ความสุขอันเกิดจากธรรมะ เป็นความสุขที่ไม่อิงอาศัยวัตถุ หรือสิ่งของมาอำนวยความสะดวก เป็นความสุขภายในจิตใจของตนเอง เพราะมีหลักประพฤติปฏิบัติ เพื่อพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็ง มั่นคง ไม่หวั่นไหวไปตามอารมณ์ต่าง ๆ ภายนอก^{๑๐๑} ยังมีความสุขอีกชนิดหนึ่งเป็นความสุขที่ไม่อิงอาศัยเครื่องหล่อใจ เป็นความสุขที่เกิดผลแก่ใจโดยตรง ไม่ต้องแอบอิงอาศัยสิ่งภายนอก และเป็นความสุขถาวรชนิดที่ผู้ได้รับจะดื่มด่ำซาบซ่าน ยากที่จะถ่ายทอดออกจากใจได้ นั่นก็คือ ความสุขอันเกิดขึ้นจากธรรมะ ตรงกับคำพระบาลีที่ว่า โลกามิส ปชเห สนฺติเปกฺโข แปลว่า ผู้มุ่งความสงบ (สุข) พึงละโลกามิสเสีย และพระบาลีที่ว่า นตฺถิ สนฺติ ปรี สุขํ สุขอื่นยิ่งไปกว่า ความสงบสุขไม่มี^{๑๐๒}

เพราะฉะนั้นศีล ๘ หรืออุโบสถศีล เป็นวัตรคือข้อปฏิบัติยกจิตใจให้สูงขึ้น ท่านจึงเรียกว่าศีล ๘ หรืออุโบสถศีลว่า ศีลวัตร เมื่อศีล ๘ หรืออุโบสถศีลข้อใดข้อหนึ่งขาดไป ศีลก็ขาดหมด เพราะการสมาทานเป็นการสมาทานรวมที่เรียกว่า เอกัณฺธสมาทาน เมื่อศีลขาดก็ขาดด้วยกันหมด และเปิดทางให้กิเลสประเภทนิวรณ์ คือกามฉันท์ไหลเข้ามาสู่จิตได้ง่าย เพราะศีล ๘ ที่นอกเหนือจากศีล ๕ ทุกข้อมุ่งยกจิตใจให้สูงขึ้น และป้องกันกามฉันท์เป็นสำคัญ จะได้เบากายเบาใจ มีเวลาในการทำสมาธิอบรมจิตของตนได้มากขึ้น อุโบสถศีลจึงมีผลมากกว่าศีล ๕

๔.๑.๔ ด้านศีล

การรักษาอุโบสถศีลจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตทั้งของตน และคนหมู่มากในสังคมจะได้เกื้อกูลกัน ด้วยการมีสภาพชีวิตและการอยู่ร่วมกันที่จัดระเบียบไว้ด้วยดี เรียกว่าศีล การจัดระเบียบชีวิตและการร่วมกันให้เรียบร้อย รวมทั้งตัวระเบียบนั้นเอง เรียกว่าการพัฒนาตนด้วยศีลจึงหมายถึง

^{๙๙} สัมภาษณ์ พ่อสุบรรณ วงศ์อินตา, ชาวบ้านโนนเมือง, วันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๕

^{๑๐๐} พระเทพวรคุณ,(สมาน สุมะโร),“ปีใหม่สุขใจด้วยธรรมะ”,ขอนแก่น: เอกสารประกอบการบรรยาย วัดป่าแสงอรุณ, ๒๕๕๒, หน้า ๑.

^{๑๐๑} สัมภาษณ์ แม่แดง บุญญา, ชาวบ้านโนนเมือง, วันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๕

^{๑๐๒} อ้างแล้ว, หน้า ๑ - ๒.

การพัฒนาตนให้เป็นผู้มีศีล มีอาจารย์งดงาม และผู้มีศีลย่อมมีชื่อเสียงที่ดี กล่าวหาญในการเข้าสู่บริษัทชื่อว่า มีกลิ่นหอมหวานทวนลมกว่ากลิ่นทั้งปวง^{๑๓} ผู้มีศีลงดงามมีความบริสุทธิ์หมดจดทางอาจารย์ย่อมทำประโยชน์ให้แก่สังคมได้เป็นอย่างดี เพราะได้ฝึกฝนพัฒนาตนดีแล้ว

การรักษาอุโบสถศีลทำให้เกิดความหมั่นจด หมายถึง การประพฤติงดเว้นความผิดทางกาย วาจา ได้แก่ รักษาศีลให้มั่นคง ละเว้นอกุศลกรรมอันชั่ว มีความสะอาดทางกาย วาจนั่นเอง ว่าเป็นผู้สะอาดหมดจด คือ ไม่มีสิ่งอะไรทำให้เศร้าหมองได้ ไม่มีบาปกรรมใดทำให้สกปรกได้ ทางกายก็สะอาด ทางวาจาก็สะอาด และทางใจก็สะอาด เพราะไม่ทำทุจริตทาง ๓ ทวาร ได้แก่ ไม่มีทุจริตทางกายทวาร คือ ไม่เบียดเบียนและไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ไม่ทำสิ่งที่จะให้เสียทางพรหมจรรย์ ไม่มีทุจริตทางวจีทวาร คือ ไม่พูดเท็จ ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดส่อเสียด และไม่พูดเพ้อเจ้อ ไม่มีทุจริตทางมโนทวาร คือ ไม่โลภอยากได้ของเขา ไม่ปองร้ายเขา เห็นชอบตามทำนองคลองธรรม

การรักษาอุโบสถศีลเป็นกุศลกรรม เป็นการเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมทางสังคมให้เป็นไปด้วยดี เริ่มตั้งแต่การไม่เบียดเบียน ไม่ทำความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น แก่สังคม ประพฤติสิ่งที่ประ โยชน์เกื้อกูลต่อผู้อื่น ต่อสังคม มีความรับผิดชอบในหน้าที่ ประกอบสัมมาอาชีพด้วยความขยันหมั่นเพียร ฝึกฝนอบรมกาย วาจาของตนให้ประณีตอยู่เสมอ ปราศจากโทษก่อคุณประโยชน์ และเป็นเครื่องสนับสนุนการฝึกอบรมจิตใจ ปัญญาให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป^{๑๔} ดังนั้นการพัฒนาตนด้วยศีล หมายถึงการพัฒนาตนให้เป็นผู้มีศีล มีอาจารย์งดงาม และผู้มีศีลย่อมมีชื่อเสียงที่ดี กล่าวหาญในการเข้าสู่บริษัทชื่อว่า มีกลิ่นหอมหวานทวนลมกว่ากลิ่นทั้งปวง^{๑๕} ดังนั้นผู้รักษาอุโบสถศีลย่อมได้รับผลานิสงส์มาก ดังนี้

๑. บุคคลผู้มีศีล สมบูรณ์ด้วยศีลในโลกนี้ ย่อมมีโภคทรัพย์เป็นอันมาก ซึ่งมีความไม่ประมาทเป็นเหตุ นี่เป็นานิสงส์ประการที่ ๑ แห่งศีลสมบัติของบุคคลผู้มีศีล

๒. กิตติศัพท์อันงามของบุคคลผู้มีศีล สมบูรณ์ด้วยศีล ย่อมขจรไป นี่เป็นานิสงส์ประการที่ ๒ แห่งศีลสมบัติของบุคคลผู้มีศีล

๓. บุคคลผู้มีศีล สมบูรณ์ด้วยศีล จะเข้าไปยังบริษัทใด ๆ จะเป็นชาติตยบริษัทก็ตาม พราหมณ์บริษัทก็ตาม คหบดีบริษัทก็ตาม สมณบริษัทก็ตาม ย่อมแก่ล้าวกล้า ไม่เก้อเงินเข้าไป นี่เป็นานิสงส์ประการที่ ๓ แห่งศีลสมบัติของบุคคลผู้มีศีล

๔. บุคคลผู้มีศีล สมบูรณ์ด้วยศีล ย่อมไม่หลงลืมสติตาย นี่เป็นานิสงส์ประการที่ ๔ แห่งศีลสมบัติของบุคคลผู้มีศีล

^{๑๓} สัมภาษณ์ แม่ทองคำ เข็นศิริ, ชาวบ้านโนนเมือง, วันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๕

^{๑๔} สัมภาษณ์ แม่เหล่า สอนักกดี, ชาวบ้านโนนเมือง, วันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๕

^{๑๕} พ.ร.บ.(ไทย) ๒๕/๕๕/๔๔

๕. บุคคลผู้มีศีล สมบูรณ์ด้วยศีล หลังจากตายแล้ว ย่อมไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์ นี่เป็น อานิสงส์ประการที่ ๕ แห่งศีลสมบัติของผู้มีศีล

เพราะฉะนั้นสังคัมที่มีผู้ปฏิบัติอุโบสถศีล ย่อมเป็นสังคัมแห่งการปลอดพ้นจากสิ่ง เลวร้าย ไม่ต้องหวั่นไหว หรือวิตกกังวลถึงอันตราย ไม่ต้องห่วงถึงความกังวลปลดปล่อยของบุตร หลาน ไม่ต้องมีการจัดระเบียบสังคัม เป็นสังคัมที่ปลอดจากมลภาวะที่เป็นพิษทางจิตใจ

๔.๑.๕ ด้านสมาธิ

การเข้ามรรักษากุโบสถศีลทำให้ผู้ที่เข้ามรรักษามีสมาธิที่ดีขึ้น เพราะในขณะที่รักษาย่อม ไม่มีความกังวลในเรื่องใด ไม่ต้องห่วงเรื่องอาหารเพราะทานเพียงเวลาเดียว จึงทำให้ตัดความกังวลใน ส่วนนี้จึงสามารถปฏิบัติสมาธิได้เต็มที่ ดังนั้นเมื่อรักษาศีลแล้วทำให้คนผู้รักษามีสมาธิที่แน่วแน่ ยิ่งขึ้น

เมื่อเราเข้ามรรักษากุโบสถศีลในวัด ย่อมที่จะมีการฝึกสมาธิในขณะที่เรารักษาศีลตลอด คืบหนึ่ง เมื่อเราปฏิบัติตลอดไปเราก็จะได้รับประโยชน์จากการฝึกสมาธิโดยเฉพาะผลที่ได้รับใน ชีวิตประจำวัน เช่น การทำงาน การพักผ่อน ฯลฯ ซึ่งเป็นประโยชน์และผลในเบื้องต้น หรือเป็น ประโยชน์พื้นฐานที่ได้จากสมาธิเพื่อมีความสุขในปัจจุบัน^{๒๐} การรักษากุโบสถศีลย่อมช่วย ส่งเสริมให้จิตมีสมาธิมีสุขภาพจิตที่ดี และอำนวยความสะดวกอื่นๆ อีกคือ

ก. ช่วยทำให้จิตใจผ่อนคลาย หายเครียด จิตสงบ หายกระวนกระวาย ยิ่งหลุดจาก ความกลัดกลุ้มวิตกกังวล เป็นเครื่องพักผ่อนกาย ให้ใจสบายและมีความสุข เช่น ในขณะที่รักษาศีล บางท่านทำอาณานาฬสติ (กำหนดลมหายใจเข้าออก) เมื่อเอาไปใช้ในชีวิตประจำวันในเวลาที่เรา จำเป็นต้องรอคอยไม่มีอะไรที่จะทำ เวลานั้นติดอยู่ในรถประจำทางหรือปฏิบัติสลับแทรกในเวลา ทำงานใช้สมองหนัก เป็นต้น ย่อมที่จะมีผลทำให้เราเกิดความสุขสบาย

ข. ช่วยเป็นเครื่องเสริมประสิทธิภาพในการทำงาน การเล่าเรียน และการทำกิจการทุก อย่าง เพราะจิตที่เป็นสมาธิ แน่วแน่อยู่กับสิ่งที่กำลังทำ ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่วอกแวก ไม่เลื่อนลอย ย่อม ช่วยให้เรียน ให้คิด ให้ทำงานได้ผลดี การงานก็เป็นที่ไปโดยรอบคอบ ไม่ผิดพลาด และปกป้อง อุบัติเหตุได้ดี เมื่อมีสมาธิก็ย่อมมีสติกำกับอยู่ด้วย ที่เรียกว่าจิตเป็นกัมมณียะ แปลว่าควรแก่งาน หรือเหมาะแก่การใช้งาน

ค. ช่วยเสริมสุขภาพทางกายและใช้รักษาโรคได้ ร่างกายกับจิตใจอาศัยกันและมี อิทธิพลต่อกัน ปุณฺณท้าวไปเมื่อกายไม่สบาย จิตก็พลอยอ่อนแอเศร้าหมองขุ่นมัว ครั้นเสียใจ กำลังใจก็หมด ทำให้โรคทางกายทรุดหนักลงไปอีก ในเวลาที่ร่างกายเป็นปกติ พอประสบเรื่องราว

^{๒๐} สัมภาษณ์ พ่อเลิศ มะลิมาตย์, ชาวบ้านโนนเมือง, วันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๕

ให้เสียใจรุนแรง ก็ล้มป่วยเจ็บไข้ไปได้ หากมีกำลังใจที่เข้มแข็งทำให้โรคทางกายหายง่ายเร็วขึ้น หรือการใช้กำลังสมาธิระงับทุกข์เวทนาทางกายไว้ก็ได้^{๒๐}

สรุปว่าเมื่อประพฤติปฏิบัติให้อยู่ในอุโบสถศีลโดยครบถ้วนสมบูรณ์ดีแล้ว ก็ย่อมที่จะทำให้เรามีจิตที่ดีสามารถปฏิบัติสมาธิได้ อย่างแน่วแน่ไม่คลอนแคลนหวั่นไหว เมื่อสามารถปฏิบัติสมาธิได้ด้วยจิตที่บริบูรณ์ ทำให้เห็นผลประโยชน์ คือ ทำให้จิตผ่องคลาย การทำงานในด้านต่างๆ ก็มีประสิทธิภาพ และยังเป็นสิ่งที่บรรเทาโรคและรักษาโรคได้

๔.๑.๖ ด้านปัญญา

การรักษาศีลอุโบสถศีลทำให้มีความฉลาด มีสติปัญญา เบื้องต้นต้องหาผู้แนะนำสั่งสอน พอเป็นที่ปรึกษาเสียก่อน สิ่งแวดล้อมทางสังคมทั่วไปที่ดี ที่เกื้อกูล ซึ่งชักจูงและกระตุ้นให้เกิดปัญญาได้ การฟัง การสนทนา ปรีชา ชักถาม การอ่าน การค้นคว้า ตลอดจนการรู้จักเลือกใช้สื่อที่เป็นประโยชน์ เรียกว่าองค์ประกอบภายนอกที่ดี ดังนั้นผลของการรักษาศีลอุโบสถศีล ทางด้านปัญญามีดังนี้

การรักษาศีลอุโบสถศีลทำให้รู้จักทางแห่งความเจริญ คือ รู้ว่าอะไรเป็นเหตุ เป็นผล แห่งความเจริญรุ่งเรือง ผู้ที่มีความฉลาดสามารถนำมาเป็นบทเรียนสอนตนเองได้ เช่น เห็นคนที่ขยันทำงาน ในหน้าที่อาชีพที่ตนมีอยู่ ไม่มีข้ออ้างใด ๆ ทำงานด้วยความเต็มใจ ไม่คำนึงถึงความหนาว ความร้อน ทำงานเป็นนิสัยติดตัว หวังผลงานที่ตนทำลงไป เป็นรางวัลอันสูงค่าที่ตนจะพึงได้รับเป็นสำคัญ ก็ย่อมได้ทรัพย์สมบัติที่ตนต้องการ^{๒๑} แม้ในงานอื่นๆ ที่สูงขึ้นไป เช่น งานราชการ ขสตาบรรดาศักดิ์ รวมไปถึงการทำความเพียรเพื่อผลาญกิเลสอันจะเป็นที่พึงแก่ตนด้วย ล้วนมีความขยันหมั่นเพียรเป็นเหตุเบื้องต้นทั้งสิ้น จึงจะได้รับประโยชน์ที่มุ่งหมายได้ในส่วนที่เป็นผล เมื่อเห็นคนอื่นที่อยู่ดีกินดีมีทรัพย์สินมากมายสมบูรณ์พูนสุขด้วยปัจจัย ๔ คือ เจริญด้วย ขส ตำแหน่งหน้าที่การงาน มีมิตรบริวารมากมาย ก็ทราบได้ทันทีว่า ผู้ที่ได้รับผลดีเช่นนี้ ที่นิยมเรียกกันว่า อิฏฐารมณ์ โลกธรรมฝ่ายเจริญ ซึ่งทุกคนปรารถนา ก็สืบเนื่องมาจากเหตุดี แต่เบื้องต้นเช่นกัน^{๒๒}

การรักษาศีลอุโบสถศีลทำให้รู้หนทางแห่งความเสื่อม คือ รู้ว่าอะไรเป็นเหตุ อะไรเป็นผล ในทางเสื่อม เรียกว่า อปายโกศล อธิบายว่า สิ่งที่เป็นเหตุและผลแห่งความเสื่อม มีให้เห็นเพื่อศึกษา อย่างคายนีน ทั้งวัตถุและบุคคลเป็นอุทาหรณ์อยู่ทั่วไป เช่น คนเกียจคร้าน ซึ่งชอบอ้างว่า หนาวนอนัก เวลายุ่งแล้ว ยังเข้าอยู่ หิวนัก กระหายนัก ทราบได้ทันทีว่าผู้เช่นนี้ หากความเจริญไม่ได้เป็น

^{๒๐} สัมภาษณ์ พ่อนุญเลี้ยง เณียง, ชาวบ้านโนนเมือง, วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๕๕

^{๒๑} สัมภาษณ์ แม่หนา เณียง, ชาวบ้านโนนเมือง, วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๕๕

^{๒๒} พระเทพวรคุณ, (สมาน สุเมโธ), “ความฉลาด ๓ อย่าง”, แสงอีสาน, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๗ (ธันวาคม ๒๕๔๖ - กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗) : ๒๒.

การขุดหลุมฝังตัวเองทั้งเป็นเหตุให้ได้รับความพินาศฉิบหาย ดังพระพุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า ประโยชน์ทั้งหลาย ย่อมล่วงเลยคนผู้ทอดทิ้งการทำงานโดยอ้างว่า หนาวนัก ร้อนนัก เย็นนัก^{๒๔} ในฝ่าย ผล เมื่อเห็นบุคคลผู้สิ้นเนื้อประดาตัว พึ่งตนเองไม่ได้ อาศัยผู้อื่นเป็นอยู่ ดำรงชีวิตอย่างหมด ความหมายเหมือนตายทั้งเป็น ทำให้มองเห็นถึงเหตุ เช่น เฝ้าผลาญทรัพย์ด้วยการเล่นพนัน เป็น นักเลงดื่มสุรา เมากิเลสตัณหาหมักหมมมากในกามคุณ มีเพื่อนชั่วสนับสนุนส่งเสริม^{๒๕}

การรักษาศูโอบสกลศีลทำให้รู้ในอุบาย คือ ให้นำตนเข้าไปสู่ทางเจริญ รอดพ้นจากทาง เสื่อม เรียกว่า อุบายโกศล อธิบายว่า ตัวอย่างทั้งฝ่ายดีทั้งฝ่ายชั่ว ทั้งโดยเหตุโดยผล ตามที่แสดง มาแล้วนั้น มีปรากฏอยู่ให้เห็นเป็นประจักษ์อยู่ทั่วไป แต่ก็ยังมีคนเกียจคร้าน คนติดการพนันชนิด ถอนตัวออกไม่ได้ ก็เพราะขาดอุบายโกศล คือ ขาดวิธีที่จะนำตนเข้าไปสู่ความเจริญ รอดพ้นจากทาง เสื่อมอันเป็นความฉลากระดับที่ ๓ นั่นเอง ฉะนั้น ความฉลาดรอบรู้ในข้อนี้ จำต้องรู้เหตุแวดล้อม เป็นต้นว่า รู้เหตุ รู้ผล รู้จักตน รู้ จักประมาณ รู้จักกาลเวลา รู้จักประชุมชนหรือหมู่คนที่เกี่ยวข้อง รู้จักบุคคลที่เกี่ยวข้อง เมื่อมีความรู้เหตุแวดล้อมต่าง ๆ^{๒๖} ดังกล่าว จึงจะสามารถตัดสินใจได้ว่า จะ ควรเรียน หรือให้เรียน อะไรแค่ไหน ควรทำงานอะไร เมื่อเรียนและเมื่อกระทำไปแล้ว จะเกิด ความสำเร็จและความ เจริญ นี้แหละ คือ อุบายโกศล^{๒๗}

สรุปว่าการรักษาศีลอุโอบสกลของชาวบ้านโนนเมืองการที่เข้ามารักษาก็มีความ ปรารถนาให้ตัวเองมีสุขภาพแข็งแรง ได้พ้นทุกข์ มีดวงตาเห็นธรรม มีจิตใจเบิกบาน ดาญไปขอให้ ไปสู่สุคติโลกสวรรค์ หากต้องเกิดอีกขอได้เกิดเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา และขอให้เกิดในยุค พระศรีอริยเมตไตรย และขอให้ครอบครัวประสบแต่ความสุขความเจริญ ลูกหลานว่านอนสอนง่าย ไม่ถูกคนอื่นเบียดเบียน กิจการงานเจริญก้าวหน้ามั่นคง ร่ำรวย และสุดท้ายขอให้บ้านเมืองสงบสุข และอุโอบสกลศีลยังเป็นข้อปฏิบัติเบื้องต้น สำหรับการพัฒนากาย วาจาและจิตใจ ให้เรียบร้อยและ ประณีตยิ่งขึ้นไป

๔.๒ ผลทางด้านครอบครัว

ชาวบ้านโนนเมืองส่วนใหญ่ผู้รักษาศูโอบสกลศีล มักปรารถนาให้ทุกคนในครอบครัวของ ตนเองได้รับความสุขทั้งทางกาย และใจ ให้ลูกหลานว่านอนสอนง่ายเป็นเด็กดี เรียนเก่ง ประสบ ความสำเร็จในชีวิต มีครอบครัวที่สมบูรณ์ มีการงานที่มั่นคง อุทิศส่วนบุญกุศลนี้ให้แก่บิดามารดา

^{๒๔} ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๒๕๓/๒๐๕

^{๒๕} สัมภาษณ์ แม่หล่า สอนักคิด, ชาวบ้านโนนเมือง, วันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๕

^{๒๖} สัมภาษณ์ แม่น้อย ดาวเรือง, ชาวบ้านโนนเมือง, วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๕๕

^{๒๗} พระเทพวรคุณ, (สมาน สุเมธ), “ความฉลาด ๓ อย่าง”, แสงอีสาน, หน้า, ๒๓.

ญาติพี่น้องผู้ล่วงลับไปแล้ว และอุทิศให้เจ้ากรรมนายเวร และทำความปรารถนาอย่างยิ่ง ๓ ประการ ของตนให้ประสบผลสำเร็จ คือ

๑) ความปรารถนาในเบื้องต้น (เป้าหมายในชาตินี้)

๑.๑ ขอให้ตนมีสุขภาพแข็งแรง และครอบครัวอยู่เย็นเป็นสุข

๑.๒ ขอให้ตนมีสติปัญญาสามารถแก้ไขปัญหาละเอียดต่าง ๆ และดับทุกข์ได้

๑.๓ ขอให้ตนได้รักษาอุโบสถศีล เป็นอุบาสก อุบาสิกาที่ดี

๑.๔ ขอให้ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน การเงิน^{๒๘}

๒) ความปรารถนาระดับกลาง (เป้าหมายในชาติหน้า)

๒.๑ ขอให้ตนได้เกิดเป็นมนุษย์และพบพระพุทธศาสนา

๒.๒ ขอให้ตนได้ดวงตาเห็นธรรม มีจิตใจเบิกบาน ไม่มีความโลภ ความโกรธ ความหลงในตนเอง^{๒๙}

๒.๓ ขอความเห็นผิวดำได้เกิดขึ้นแก่ตน ขอให้ตนจงตั้งมั่นอยู่ในทานศีล ภาวนา

๒.๔ ขอให้ตนเจริญรุ่งเรืองในบวรพระพุทธศาสนาตลอดกาลเป็นนิตย์

ความปรารถนาของอุบาสกอุบาสิกาทั้งสองระดับข้างต้น เป็นความปรารถนาแบบ โลภะ มัวแต่ปรารถนาวิภวธรรมเท่านั้น คือเป็นความปรารถนาที่ยังข้องอยู่ในโลก เป็นไปเพื่อเพิ่มพูน กองกิเลส ที่พวกคนเขลาหมกอยู่ แต่ผู้รู้(บัณฑิต) หาชังอยู่ไม่ ความปรารถนาในวิภวธรรม (พระ นิพพาน)ไม่มี

๓) ความปรารถนาสูงสุด (เป้าหมายสุดท้าย)

๓.๑ ขอให้ตนพ้นทุกข์ ได้บังเกิดในภพภูมิที่ดี

๓.๒ ขอให้ได้เกิดในยุคของพระศรีอริยเมตไตรย

๓.๓ ขอให้ตนได้ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้า หรือพระอรหันตสาวก

๓.๔ ขอให้ตนได้รู้แจ้งในธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า^{๓๐}

คุณค่าของอุโบสถศีล นำไปใช้ในการดำเนินชีวิตของตนครอบครัว และสังคม ตลอด เป็นพื้นฐานในการศึกษาปฏิบัติธรรมขั้นสูงต่อไป จนก่อให้เกิดปัญญาขั้นปฏิเวธหรือวิมุตติ คือการ หลุดพ้นจากอภายภูมิแน่นอน อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของอานิสงส์ที่ได้รับ จากการรักษาอุโบสถศีล มีความประพฤติเรียบร้อย ไม่เกิดความเดือดร้อนใจ เพราะมิได้กระทำความผิด ย่อมกำราบกิเลส ทั้งหลายไว้ได้ เป็นที่รักเป็นที่พอใจของมนุษย์และเทวดาทั้งหลาย ทรัพย์มั่นคงเพราะมีรายจ่าย

^{๒๘} สัมภาษณ์ แม่ทองคำ สุวงศ์สา, ชาวบ้านโนนเมือง, วันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๕

^{๒๙} สัมภาษณ์ พ่อคำพันธ์ ฮวดศรี, ชาวบ้านโนนเมือง, วันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๕

^{๓๐} สัมภาษณ์ พ่อจรัญ คุ้มเมือง, ชาวบ้านโนนเมือง, วันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๕

น้อยลง กิตติศัพท์อันดีงามว่าเป็นผู้มีศีลฟุ้งซ่านไป ย่อมมองอาจแกล้วกล้าข้ามเข้าสู่สังคม ประสบความสุขยิ่งกว่าได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ย่อมก้าวหน้าในกุศลธรรมชั้นสูงยิ่งขึ้น ทำให้อายุยืน เป็นผู้ไม่หลงตาย และเมื่อตายแล้วไปเกิดในสวรรค์ ย่อมเข้าถึงความเป็นสหายของเทวดาทั้งหลาย

มนุษย์ผู้ปฏิบัติรักษาศีลในเพศฆราวาสเป็นเรื่องลำบาก เพราะอยู่ในเพศที่ปฏิบัติได้ยาก ต้องประกอบการทำงานเป็นเรื่องลำบากที่จะมารักษาศีล ถึงรู้ว่าเป็นเรื่องที่ทำได้ง่าย ๆ หากพิจารณาการปฏิบัติตามแต่ละข้อของศีล จะเห็นว่ามีความค่ามาก ทั้งต่อส่วนตนครอบครัว และสังคม^{๓๑} ดังนั้นการรักษากุโบสถศีลย่อมที่จะได้อานิสงส์มาก ซึ่งผลของการรักษากุโบสถศีลทางด้านครอบครัวพอประมวลสรุปได้ ดังนี้ คือ

เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น ทำให้ครอบครัวมีการพุดจาที่ดีต่อกัน การพุดจาเป็นเรื่องที่สำคัญมาก ถ้ามีวิธีพุดจาที่ดีปัญหาก็ไม่ใหญ่โต ขณะเดียวกันถ้าเราปล่อยให้อาการใหญ่ขึ้นเรื่อย ๆ เราก็จะพุดจากันไม่ได้ เวลาเราพุดกัน สื่อสารกันทางลบ เราจะรู้สึกที่เราไม่มีค่า เมื่อรู้สึกเช่นนั้นความผูกพันจะลดลงวิธีที่จะสื่อสารที่ดีที่สุด คือ การบอกเจตจำนงตัวเองอย่างตรงไปตรงมา หรือบอกความต้องการของเรา^{๓๒} คือ เริ่มต้นจากตัวเรา ฉันทอยากให้ เก้าอยากให้ อยากให้เขาทำอะไรก็บอก อีกฝ่ายจะไม่รู้สึกว่าถูกลดคุณค่า ตรงกันข้ามจะรู้สึกว่าคุณค่าของตัวเองได้รับเกียรติ เพราะว่าเขาขอความช่วยเหลือ^{๓๓}

เมื่อครอบครัวมีการรักษากุโบสถศีล ทำให้ระบบครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เวลาฝ่ายหนึ่งเปลี่ยน อีกฝ่ายหนึ่งก็จะเปลี่ยนตาม ไม่จำเป็นว่าทั้งสองฝ่าย พร้อมกัน แล้วจะต้องนัดแนะกันเปลี่ยนว่า ตั้งแต่พรุ่งนี้เป็นต้นไป ๘ โมงเช้า เราต้องเปลี่ยนมาพูดอย่างนี้ แต่เกิดจากการที่ว่าต้องมีฝ่ายริเริ่มว่า คุณเป็นฝ่ายหญิงเราริเริ่มก่อนก็ได้ ถ้าคุณเป็นฝ่ายชายริเริ่มก่อนก็ได้ พอริเริ่มแล้วอีกฝ่ายหนึ่งก็จะเห็นเอง แล้วอีกฝ่ายหนึ่งก็จะเปลี่ยนด้วย หากยังมีการพลั้งเผลอ พุดแบบด้านลบออกไปบ้าง วิธีแก้ไข คือ ขอโทษ บางคนอาจจะบอกว่าไม่ขอโทษ ก็ฉันไม่ผิดนี่จริง ๆ^{๓๔} แล้วการขอโทษเป็นสิ่งสำคัญ เวลาที่เราทำแล้วเขารู้สึกไม่ดี ไม่จำเป็นต้องเป็นความผิดก็เป็นเรื่องที่ขอโทษได้ เหมือนกับเวลาเราขอโทษคนอื่น ไม่ใช่เพราะเราเจตนาทำผิด แต่ผลที่ออกมาไม่ดี เราก็สามารถขอโทษได้ เรามักขอโทษคนอื่นได้ แต่เราไม่ค่อยขอโทษคนภายในครอบครัว แล้วเวลาขอโทษก็ควรจะขอโทษอย่างจริงใจ ไม่ใช่ “เออ ขอโทษก็ขอโทษ” อย่างนี้อีกฝ่ายหนึ่งเขาก็ไม่รู้สึกว่ายากโทษให้^{๓๕}

^{๓๑} สัมภาษณ์ แม่บุญสงค์ ลีดอกไม้, ชาวบ้านโนนเมือง, วันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๕

^{๓๒} สัมภาษณ์ แม่สังเวช หงส์สอ, ชาวบ้านโนนเมือง, วันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๕

^{๓๓} สัมภาษณ์ แม่สงวน บุกระธรรม, ชาวบ้านโนนเมือง, วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๕

^{๓๔} สัมภาษณ์ แม่สำนวน แสงสัย, ชาวบ้านโนนเมือง, วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๕

^{๓๕} สัมภาษณ์ แม่สำนวน แสงสัย, ชาวบ้านโนนเมือง, วันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๕

การพูดจาที่ดีต่อกัน ไม่ใช่หมายถึงการใช้คำพูดอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการใช้ภาษาท่าทางอีกด้วย เช่น เราตะโกนบอกว่า “วันนี้คุณอย่ากลับบ้านดึกนะ” นี่เป็นวิธีการพูดที่ไม่ดีเลย เพราะเป็นการตะโกนและไม่ได้พูดกันต่อหน้า ทางที่ดีก่อนที่เขาจะออกจากบ้าน เราพูดกับเขาต่อหน้า มองตาเขา แล้วบอกว่า “วันนี้ฉันอยากให้กลับบ้านแต่วันหน้อยได้มั๊ยคะ” ไม่ว่าน้ำเสียง หรือระยะห่างที่พูดกัน เป็นเรื่องที่สำคัญมาก ในการปฏิเสธก็เช่นกัน ไม่ควรปฏิเสธด้วยน้ำเสียงแบบแสดงความไม่พอใจ ซึ่งจะทำให้เกิดความไม่เข้าใจกัน การปฏิเสธด้วยน้ำเสียงนุ่มนวล จะทำให้ความรู้สึกขัดใจกัน หรือไม่เข้าใจกัน ไม่เกิดขึ้น^{๓๖}

การรักษาอุโบสถศีลทำให้เป็นคนพูดมีเหตุมีผล เกิดความขัดแย้งสามารถที่จะพูดให้ดีขึ้นได้ คนเราจะต้องเอาชนะกันด้วยเหตุผล การมีเหตุมีผลทำให้ทุกคนต่างก็ชนะ แต่ครอบครัวเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่ควรมีการเอาชนะ เพราะคนที่แพ้ก็รู้สึกว่ามันไม่ดี ก็ไม่มีใครอยากแพ้ และก่อเป็นความขุ่นข้องหมองใจต่อกัน ฉะนั้นเวลาที่ขัดแย้งกันอย่าเอาชนะด้วยเหตุผล พยายามพูดความรู้สึกตัวเองดีกว่า เวลาเราอยากขอความร่วมมือ หรืออยากได้อะไรสักอย่างในครอบครัว ก็บอกเจตจำนงตรงไปตรงมา อย่าพยายามเอาชนะด้วยเหตุผล เช่น การซื้อของ ก็ไม่ต้องไปเถียงกันว่าของแพง ขณะที่อีกคนบอกว่าสวย แต่บอกไปตามตรงเลยว่า “พูดตรง ๆ เลยนะ ถ้าคุณไม่ถามผม ผมก็ไม่ว่าอะไร แต่ถ้าคุณถาม ผมรู้สึกว่าคุณไปสำหรับรายได้ที่เราได้อยู่” ฉะนั้นพอเราบอกว่าเป็นความรู้สึกของเรา อีกฝ่ายจะหาทางประนีประนอม การบอกด้วยความรู้สึกทำให้อีกฝ่ายรู้ถึงความเข้าใจที่ดีต่อกันจะดีกว่า^{๓๗}

การรักษาศีลอุโบสถทำให้ยอมรับความเป็นตัวของตัวเองของทั้ง ๒ ฝ่าย เราต้องคิดง่าย ๆ ว่า การที่เราเป็นครอบครัวกัน เราต้องมีสองส่วน คือ ในส่วนที่เราต้องมาปรับเข้าหากัน และในส่วนที่เราต้องเป็นตัวของเราเอง ซึ่งอีกฝ่ายก็ควรคิดเหมือนกัน เราจะหวังว่าทุกสิ่งเป็นอย่างที่เราต้องการไม่ได้ แต่ละคนก็คงไม่สามารถเปลี่ยนชีวิตให้เป็นไปตามที่เราต้องการได้ ทุกคนต้องมีศักดิ์ศรี ความเป็นตัวของตัวเอง ตรงนี้สำคัญ ซึ่งเรามักจะลืม บางทีเราหวังดี เราอยากให้อะไรอย่างนั้นทำอย่างนี้^{๓๘} เช่น ผู้หญิงถูกสอนมาอย่างหนึ่งในเรื่องการดูแลตัวเอง ว่าแต่งตัวแบบนี้ ใส่รองเท้าแบบนี้ เราก็มักนึกไปว่า สามัคคีต้องเป็นอย่างนี้ด้วย แต่ปรากฏว่าคุณค่าของเขาอาจไม่ได้ให้ความสำคัญกับสิ่งเหล่านั้น ผู้ชายก็เหมือนกัน ส่วนใหญ่ผู้ชายถูกสอนมาเรื่องประโยชน์ใช้สอย เวลาซื้ออะไรก็ต้องดูความคุ้มค่า แต่ผู้หญิงเขามองคุณค่าบางอย่างที่แตกต่างออกไป

^{๓๖} สัมภาษณ์ พ่อประดิษฐ์ มะลิมาตย์, ชาวบ้านโนนเมือง, วันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๕

^{๓๗} สัมภาษณ์ พ่อเลิศ มะลิมาตย์, ชาวบ้านโนนเมือง, วันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๕

^{๓๘} สัมภาษณ์ แม่สำนวน แสงสัย, ชาวบ้านโนนเมือง, วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๕

การรักษาอุโบสถศีลทำให้สร้างกฎกติการายาในครอบครัวที่ดีได้ การที่มีใครบอกว่าครอบครัวไม่มีความขัดแย้งคงเป็นไปได้ คนสองคนอยู่ด้วยกัน ต้องมีความขัดแย้งกัน จะรักกันแค่ไหนก็ตาม แต่ประเด็นสำคัญ คือ เราแก้ไขความขัดแย้งได้ดีแค่ไหน ในทางปฏิบัติเราอาจต้องมีกฎเกณฑ์ หรืออาจจะเรียกว่า กฎกติการายาของครอบครัว กติกาเหล่านี้มาจากประสบการณ์ที่ทั้งสองคนขัดแย้งกัน แล้วทั้งสองฝ่ายก็ค่อย ๆ หาทางออก บางทีอาจไม่ได้พูดกัน แต่เป็นสิ่งที่เรตกลงกันโดยไม่รู้ตัว หรือว่าเราจะตกลงกันโดยเรารู้ตัวก็ได้^{๘๕} เช่น เราจะไม่ทะเลาะกันต่อหน้าลูกเต๋ตาด เวลาทะเลาะกันเราไม่เอาเรื่องไปบอกญาติ เวลาเราโมโหกันเราจะไม่พูดกัน จนกว่าเราจะมาพูดกัน การมีกติกาพวกนี้ จะช่วยลดความขัดแย้ง แต่ละครอบครัวอาจจะมีกติกาไม่เหมือนกัน และต้องอยู่บนพื้นฐานที่ยืดหยุ่นกันได้ ไม่จำเป็นต้องตายตัว บางครั้งอาจจำเป็นต้องออกไปนอกกติกาบ้าง บางครั้งเราต้องเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ สิ่งเหล่านี้จะเป็นตัวช่วยให้ครอบครัวจัดการกับปัญหาต่างๆ ได้ดีขึ้น การตั้งกติกาทุกครอบครัวต้องพึงสังวรไว้ว่าต้องมาจากประสบการณ์ จะให้แต่งงานปั๊บแล้วตั้งกติกากันเลยคงลำบาก แต่จะมาจากประสบการณ์แง่มุมต่างๆ ที่ผ่านมาในช่วงชีวิตของการครองคู่

การรักษาอุโบสถศีลทำให้ครอบครัวเป็นสุข ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นในครอบครัว ล้วนแล้วเป็นผลมาจากวิถีคิดและวิถีปฏิบัติของคน ๒ คน คือ สามีและภรรยา เมื่อถึงช่วงเวลาของการมีทายาท มาร่วมเป็นบุคคลที่ ๓ หรือ ๔ ของครอบครัว ถึงตอนนั้นทั้งสามีและภรรยาก็จะต้องฝึกความคิดและกำลังใจกันยิ่งขึ้น ในการดูแลสมาชิกใหม่ของครอบครัวให้เขาก้าวเดินเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ แม้สังคมปัจจุบันหลายอย่างเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว มีการแก่งแย่งแข่งขันกันสูง และค่านิยมในการดำรงชีวิต ก็แปรเปลี่ยนไปเน้นวัตถุกันมากขึ้น^{๘๖} ส่งผลกระทบและเขย่าเสถียรภาพของครอบครัวพอสมควร แต่เราเชื่อมั่นว่า หากทุกคนในครอบครัวดำรงความเป็นกัลยาณมิตรซึ่งกันและกัน และแผ่ขยายไปสู่ครอบครัวอื่น ชุมชนอื่น และสังคมอื่น คำว่า “ครอบครัว คือ รากฐานที่มั่นคงของสังคม” คงเป็นเพียงคำขวัญที่บันทึกไว้บนแผ่นกระดาษเท่านั้น^{๘๗}

ตัวอย่างหนึ่งที่เห็นได้ชัดคือในครอบครัวใด หากสามีหรือภรรยาคนใดคนหนึ่งนอกใจกัน หรือคนหนึ่งดื่มเหล้าทุกวัน หรือคิดการพนัน ก็จะทำให้ครอบครัวไม่สงบสุข เพราะศีลไม่เสมอกัน ครอบครัวที่ทุกคนมีศีลเสมอกัน ก็จะทำให้ครอบครัวเป็นสุข เพราะมีความละเอียดอ่อนต่อกัน^{๘๘}

^{๘๕} สัมภาษณ์ พ่อสุบรรณ วงศ์อินตา, ชาวบ้านโนนเมือง, วันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๕

^{๘๖} สัมภาษณ์ แม่สำนวน แสงสัณ, ชาวบ้านโนนเมือง, วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๕

^{๘๗} สัมภาษณ์ แม่จี ชนิดพจน์, ชาวบ้านโนนเมือง, วันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๕

^{๘๘} สัมภาษณ์ แม่หนา เจริญ, ชาวบ้านโนนเมือง, วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๕๕

ถ้าภรรยาและสามีหวังจะพบกันและกัน ทั้งในปัจจุบัน ทั้งในสัมปรายภพไซ้ ทั้งสองเที่ยวพึงเป็นผู้ มีศรัทธาเสมอกัน มีศีลเสมอกัน มีจาคะเสมอกัน มีปัญญาเสมอกัน ภรรยาและสามีทั้งสองนั้นย่อม ได้พบกันและกันทั้งในปัจจุบัน ทั้งในสัมปรายภพ

ผลทางด้านครอบครัวพอสรุปได้ว่า ผู้ที่มีศีลมีครอบครัวที่ดีได้ เป็นผู้ปฏิบัติไม่บกพร่อง ในสามิธรรม ๔ ประการ คือ ๑. บำรุงบิดามารดา มีความกตัญญูรู้คุณพ่อแม่ เลี้ยงดูปรนนิบัติท่าน ให้ได้รับความสุขสบาย ๒. เลี้ยงบุตร รู้จักวิธีเลี้ยงลูกให้ลูกเป็นคนดี เป็นลูกแก้ว นำชื่อเสียง เกียรติภูมิมาสู่พ่อแม่ วงศ์ตระกูล ๓. สงเคราะห์ภรรยา (สามี) สามิภรรยาจะต้องรู้จักวิธีปฏิบัติตัวต่อกัน มีความเกรงอกเกรงใจเคารพให้เกียรติกัน ไม่นอกใจกัน เป็นการสร้างสายสัมพันธ์ของคนใน ครอบครัวให้อบอุ่นแน่นแฟ้น ครอบครัวจะมีแต่ความร่มเย็นเพียงย่างเท่าเข้าบ้านก็มีความสุขใจ เข้า บ้านเหมือนขึ้นสวรรค์ ๔. ทำงานไม่คั่งค้าง ต้องทำงานไม่คั่งค้าง เพราะครอบครัวก็ต้องมีค่าใช้จ่าย จะเลี้ยงพ่อแม่ เลี้ยงลูก เลี้ยงภรรยา ก็ต้องใช้สตางค์ทั้งนั้น เราจึงมีหน้าที่ก่อร่างสร้างตัวด้วยการ ทำงานไม่คั่งค้าง ต้องทำให้เสร็จ ทำให้สำเร็จ จะได้สร้างฐานะความเป็นปึกแผ่นแก่ตนเองและ ครอบครัวได้ปฏิบัติได้ครบ ๔ ข้อนี้ ครอบครัวนั้นจะมั่นคงมีความสุข

๔.๓ ผลทางด้านสังคม

การรักษาอุโบสถศีลย่อมมีผลต่อทางด้านสังคมเป็นอย่างมาก ผู้รักษาอุโบสถศีลส่วน ใหญ่มองว่า การรักษาอุโบสถศีลนั้น เป็นการช่วยให้สังคมสงบสุขได้ เพราะการรักษาอุโบสถศีลนั้น งดเว้นจากการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน ส่วนมากจึงมักอธิษฐานให้บ้านเมืองสงบสุข ประเภทของ อุโบสถศีลที่มีผลทางด้านสังคม อุโบสถศีล เป็นศีลเพื่อเสริมสร้างความ ดีงามของชีวิตและสังคม คือ หมายถึงวินัยของคฤหัสถ์ เป็นศีลสำหรับประชาชน มี ๒ ระดับ มีดังนี้

๑. ธรรมชั้นศีล คือ ศีลในแง่ธรรม หมายถึง หลักความประพฤติระดับกายวาจาและ อาชีวะที่นำมาแนะนำสั่งสอน โดยเน้นที่ปัจเจกชนเป็นสำคัญ ในขั้นนี้ มีความหมายไปถึง อธิศีล ศึกษา ซึ่งหมายถึง การฝึกความประพฤติสุจริตทางกาย วาจา และอาชีวะ ได้แก่ รวมเอาองค์มรรค สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ และสัมมาอาชีวะ เข้ามาว่าโดยสาระก็คือ การดำรงตนด้วยดีในสังคม รักษาระเบียบวินัย ปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบทางสังคมให้ถูกต้อง มีความสัมพันธ์ทางสังคม ที่ดีงามเกื้อกูลประโยชน์ ช่วยรักษาและส่งเสริมสภาพแวดล้อม^๓ ในทางสังคมอยู่ในภาวะ เอื้ออำนวยสามารถดำเนินชีวิตที่ดีงาม ปฏิบัติตามธรรมของพระพุทธองค์มีอธิศีลศึกษาเป็นเบื้องต้น

^๓ สัมภาษณ์ แม่สำนวน แสงสัช ชาวบ้านโนนเมือง วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๕

คือ การประพจน์ในด้านศีลให้ยิ่ง ตามพุทธพจน์ที่แสดงเรื่องศีล สำหรับภคิณีผู้ครองเรือนที่แสดงถึงบทบาทของบุตรธิดาต่อบิดามารดา ดังนี้

“บุตรธิดาที่สามารถยังมารดาบิดาผู้ทุศีล ให้เป็นผู้ทรงศีล ผู้ไม่มีศรัทธาให้ตั้งมั่นในศรัทธา ศีล จาคะ และปัญญาได้ การกระทำอย่างนั้น ชื่อว่า บุตรได้ตอบแทนคุณแก่มารดาบิดา”^{๔๔}

๒ วินัยที่เป็นศีล คือ ศีลในแง่ที่เป็นวินัย หมายถึง กฎระเบียบข้อบังคับที่กำหนดวางกันขึ้นเป็นบัญญัติทางสังคม เพื่อกำกับความประพฤติของบุคคล ตามความมุ่งหมายเฉพาะของหมู่ชนหรือชุมชนนั้น โดยมากมุ่งเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติตามธรรมให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น และผู้ฝ่าฝืน ต้องได้รับโทษตามความรับผิดชอบต่อชุมชน หรือ สังคมนั้นอีกชั้นหนึ่ง ต่างจากผลทางจิตใจตามกฎธรรมชาติ นั่นคือ วิธีฝึกคนให้มีศีล ซึ่งเป้าหมายของวินัยที่เป็นศีล^{๔๕} ได้แก่ ศีลระดับสังคมสงฆ์ มีเป้าหมายที่สำคัญอยู่ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความดีงามที่เป็นไปโดยความเห็นชอบร่วมกันของสงฆ์ ความผาสุกแห่งสงฆ์ การปราบคนหน้าด่าน ไม่รู้จักอาย ความอยู่ผาสุกแห่งเหล่าภิกษุผู้มีศีลดีงาม ปิดกั้นความเสื่อมเสีย ความทุกข์ ความเดือดร้อนที่จะมีในปัจจุบัน บำบัดความเสื่อมเสีย ความทุกข์ ความเดือดร้อนที่จะมีในภายหลังก ความเลื่อมใสยิ่งขึ้นไปของคนที่ยังไม่เลื่อมใส ความเลื่อมใสยิ่งขึ้นไปของคนผู้เลื่อมใสแล้ว ความดำรงมั่นแห่งสัตถธรรม และส่งเสริมความเป็นระเบียบเรียบร้อยสนับสนุนวินัยให้หนักแน่น^{๔๖} ส่วนในอังคุตตรนิกาย ได้เพิ่มเข้ามาอีก ๒ ข้อ คือ เพื่อเอื้ออนุเคราะห์แก่ภคิณีทั้งหลาย และเพื่อคัดกรองฝักฝ่ายของภิกษุผู้มีความปรารถนาชั่วร้าย^{๔๗}

อุโบสถศีลสร้างความปลอดภัยแก่นุชย์ อุโบสถศีลนั้นสร้างความปลอดภัยแก่นุชย์ได้ดังที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ในอภิสันทสูตร อัญญกนิบาต อังคุตตรนิกาย^{๔๘} มีความว่า

ภิกษุทั้งหลาย อริยสาวกในศาสนานี้ ละปาณาติบาต เป็นผู้เว้นขาดจากปาณาติบาต ละอทินนาทาน เป็นผู้เว้นขาดจากอทินนาทาน ละกามเมสุ มิจฉจาร เป็นผู้เว้นขาดจากกามเมสุ มิจฉจาร ละมุสาวาท เป็นผู้เว้นขาดจากมุสาวาท ละสุราเมรยมัชชปมาทัฏฐาน เป็นผู้เว้นขาดจากสุราเมรยมัชชปมาทัฏฐาน ชื่อว่า เขาได้ให้ความไม่มีภัย ความไม่มีเวร และความไม่เบียดเบียน แก่สัตว์ทั้งหลาย หาประมาณมิได้ ตัวเขาเองมีส่วน (ได้รับ) ความไม่มีภัย

^{๔๔} อจ.ทุก. (ไทย) ๒๐/๓๔/๗๘

^{๔๕} พระธรรมปิฎก, (ป.อ.ปยุตฺโต), พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ, หน้า ๗๖๘.

^{๔๖} อจ.ทสก.(บาลี) ๒๔/๓๑/๗๔

^{๔๗} อจ.ทุก.(บาลี) ๒๐/๔๓๖/๑๒๓

^{๔๘} อจ.อญฺญก.(ไทย) ๒๓/๓๕/๒๕๕-๓๐๑.

ความไม่มีเวร และความไม่ถูกเบียดเบียนด้วย ทานทั้งห้านี้ เป็นมหาทาน รู้กันว่าเป็นเลิศ (กว่าทานทั้งหลาย) รู้กันมานาน รู้กันว่าเป็นวงศ์ (ของอริยะ) เป็นของเก่า อันสมณพราหมณ์ผู้เป็นวิญญูชนไม่คัดค้านไม่ลบด้าง

การบริโภคอาหารมือเดียว ทำให้ร่างกายสุขสบาย โรคภัยไข้เจ็บมีน้อย ร่างกายเบาสบายมีกำลัง และคล่องตัว การเว้นขาดจากการฟ้อนรำขับร้อง ประโคมดนตรีและการละเล่นที่เป็นข้าศึกแก่กุศล เว้นขาดจากการตัดทรงตกแต่งร่างกายด้วยดอกไม้ของหอมเครื่องประพินพิวอันเป็นลักษณะแห่งการแต่งตัว การเว้นขาดจากที่นอนสูงใหญ่ สองข้อสุดท้ายเป็นการละกิเลส ราคะมานะ ที่แข่งกันมี แข่งกันประดับโอ้อวด ปัญหาการแข่งชิงแข่งขันก็ไม่เกิดขึ้น จึงทำให้ไม่มีภัยไม่มีเวร ไม่เบียดเบียนกัน อนึ่งแม้บุคคลผู้อำนวยความสะดวก และให้การสนับสนุนผู้รักชาติ ด้วยการให้อาหารเป็นต้น ก็ย่อมได้ผล ได้อานิสงส์ ได้ความรุ่งเรือง และความเจริญแผ่ไพศาลมากเช่นเดียวกัน^{๔๙}

ผู้วิจัยเห็นว่าในหมู่บ้านใดหรือเมืองใดมีผู้รักษาอุโบสถศีล ย่อมทำให้หมู่บ้านนั้นเมืองนั้นอยู่ร่มเย็นเป็นสุข ไม่มีการเอารัดเอาเปรียบกัน ไม่แก่งแย่งชิงดีซึ่งกันและกัน เพราะอุโบสถศีลเป็นไปเพื่อทำให้หลุดพ้นจากกิเลสกำทั้งปวง ทำให้คนที่เข้ารักษาอุโบสถศีลเปลี่ยนแปลงตัวเอง เพราะเล็งเห็นว่ามีประโยชน์มากมายมหาศาล เช่นชาวบ้านโนนเมืองที่รักษาอุโบสถศีลทำให้หมู่บ้านอยู่ร่มเย็นเป็นสุขมากขึ้น ปัญหาทางครอบครัวก็ไม่มี ปัญหาทางสังคมก็ไม่มี^{๕๐} ดังนั้นอุโบสถศีลจึงมีผลดีต่อสังคมอย่างมาก

สรุปว่า การเข้าจำอุโบสถอันประกอบด้วยองค์ ๘ ประการนั้น ผู้เข้าจำไม่ว่าจะเป็นกษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ ศูทร เทวดา มนุษย์ทั้งหลาย ย่อมได้รับประโยชน์สุขตลอดกาล ทั้งชาตินี้และชาติหน้า เหมือนกันเท่าเทียมกันไม่มีการแบ่งชั้นวรรณะ หรือสถานะที่แตกต่างกันของสัตว์ โดยมีที่เจตนาเป็นที่ตั้ง

๔.๔ ผลทางด้านเศรษฐกิจ

เมื่อชาวบ้านโนนเมืองรู้จักการรักษาอุโบสถศีลแล้ว นำเอาไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันก็ทำให้เรารู้จักคำว่าพอเพียงไม่ใช่สิ่งของที่ฟุ่มเฟือยเกินไป ดังนั้นเมื่อเรารู้ว่าการรักษาอุโบสถศีลทำให้เรารู้จักพอเพียง ผลก็ทำให้เรารู้จักการพอเพียงที่จะใช้จ่ายสิ่งของ พออธิบายได้ดังนี้

ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้ง

^{๔๙} ที.สี. (ไทย) ๙/๑๐/๔.

^{๕๐} สัมภาษณ์ แม่เน้อย ดาวเรือง, ชาวบ้านโนนเมือง, วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๕๕

ภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอนและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี^{๕๐}

แนวปฏิบัติในการนำอุโบสถศีลมาประยุกต์ใช้ในด้านเศรษฐกิจระดับครอบครัว มีดังนี้

(๑) มีจริยธรรมแบบเศรษฐกิจพอเพียง เช่น มีความขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์สุจริต มีสติ ปัญญา เมตตา กรุณา เป็นต้น

(๒) แสวงหาความรู้และอบรมสมาชิกในครอบครัวให้มีความรู้มีคุณธรรม

(๓) มีวินัยในการใช้จ่าย

(๔) เคารพกฎกติกาทางสังคม

(๕) มีความสำนึกและรับผิดชอบต่อส่วนรวม

แนวทางการปฏิบัติระดับครอบครัวดังกล่าวนี้ เป็นลักษณะแบบองค์รวมต้องประกอบไปด้วยความพอประมาณ มีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกันที่ดี^{๕๑}

การรักษาอุโบสถศีลเป็นการสร้างเสริม และสนับสนุนให้คนในหมู่บ้านมีความรับผิดชอบต่อศีลธรรมทางเศรษฐกิจ ด้วยการหลีกเลี่ยงไกลจากอบายมุข^{๕๒}

อบายมุข คือ ช่องทางแห่งความเสื่อมซึ่งเป็นเหตุให้เสียทรัพย์^{๕๓} ฉะนั้น ถ้าบุคคลห่างไกลจากอบายมุข ถือว่าเป็นผู้มีส่วนในการรับผิดชอบต่อศีลธรรมทางเศรษฐกิจ ดังพระพุทธองค์ตรัสแสดงไว้ในสังคาลสูตรว่า

(๑) การหมกมุ่นในการเสพของมีนเมา คือสุราเมรัยอันเป็นเหตุแห่งความประมาท มีโทษ ๖ ประการนี้ คือ ๑. เสียทรัพย์ทันตาเห็น ๒. ก่อการทะเลาะวิวาท ๓. เป็นบ่อเกิดแห่งโรค ๔. เป็นเหตุให้เสียชื่อเสียง ๕. เป็นเหตุให้ไม่รู้จักร่างกาย ๖. เป็นเหตุทอนกำลังปัญญา^{๕๔}

(๒) การหมกมุ่นในการเที่ยวไปตามตรอกซอกซอย ในเวลากลางคืนมีโทษ ๖ ประการนี้ คือ ๑. ชื่อว่าไม่คุ้มครองไม่รักษาดน ๒. ชื่อว่าไม่คุ้มครองไม่รักษานูตรภรรยา ๓. ชื่อว่าไม่คุ้มครอง

^{๕๐} สัมภาษณ์ แม่เน้อย คาวเรือง, ชาวบ้านโนนเมือง, วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๕๕

^{๕๑} วันนร จันู, รายงานผลการวิจัยเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะจริยศาสตร์และปรัชญาสังคม, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๖), หน้า ๑๕.

^{๕๒} สัมภาษณ์ แม่ทองดา เข็นศิริ, ชาวบ้านโนนเมือง, วันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๕

^{๕๓} พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๕๐.

^{๕๔} ที. ปา. (ไทย) ๑๑/๒๔๘/๒๐๓.

ไม่รักษาทรัพย์สินสมบัติ ๔. เป็นที่สงสัยของคนอื่นด้วยเหตุต่าง ๆ ๕. มักถูกใส่ร้ายด้วยเรื่องไม่เป็นจริง ๖. ทำให้เกิดความลำบากมากหลายอย่าง^{๕๖}

(๓) การเที่ยวคุมหรสพ มีโทษ ๖ ประการ ๑. มีการรำที่ไหนด (ไปทีนั้น) ๒. มีการขับร้องที่ไหนด (ไปทีนั้น) ๓. มีการประโคมที่ไหนด (ไปทีนั้น) ๔. มีเสภาที่ไหนด (ไปทีนั้น) ๕. มีการบรรเลงที่ไหนด (ไปทีนั้น) ๖. มีเถิดเทิงที่ไหนด (ไปทีนั้น)^{๕๗}

(๔) การหมกมุ่นในการเล่นการพนัน อันเป็นเหตุแห่งความประมาท มีโทษ ๖ ประการนี้ คือ ๑. ผู้ชนะยอมก่อเวร ๒. ผู้แพ้ยอมเสียขายทรัพย์สินที่เสียไป ๓. เสียทรัพย์สินทันตาเห็น ๔. ถ้อยคำที่เป็นพยานในศาล ก็เชื่อถือไม่ได้ ๕. ถูกมิตรอำมาตย์ดูหมิ่น ๖. ไม่มีใครประสงค์จะแต่งงานด้วย เพราะเห็นว่าชายผู้นี้เป็นนักเลงการพนัน ไม่สามารถจะเลี้ยงดูภรรยาได้^{๕๘}

(๕) การหมกมุ่นในการคบคนชั่วเป็นมิตรมีโทษ ๖ ประการนี้ คือ ๑. เขามีนักเลงการพนันเป็นมิตรสหาย ๒. เขามีนักเลงเจ้าชู้เป็นมิตรสหาย ๓. เขามีนักเลงเหล่าเป็นมิตรสหาย ๔. เขามีคนหลอกลวงเป็นมิตรสหาย ๕. เขามีคนโกงเป็นมิตรสหาย ๖. เขามีโจรเป็นมิตรสหาย^{๕๙}

(๖) การหมกมุ่นในความเกียจคร้านมีโทษ ๖ ประการนี้ คือ ๑. มักอ้างว่า “หนาวเกินไป” แล้วไม่ทำงาน ๒. มักอ้างว่า “ร้อนเกินไป” แล้วไม่ทำงาน ๓. มักอ้างว่า “เวลาเย็นเกินไป” แล้วไม่ทำงาน ๔. มักอ้างว่า “เวลายังเช้าเกินไป” แล้วไม่ทำงาน ๕. มักอ้างว่า “หิวเกินไป” แล้วไม่ทำงาน ๖. มักอ้างว่า “กระหายเกินไป” แล้วไม่ทำงาน^{๖๐}

ฉะนั้น จะเห็นได้ว่าทุกชีวิตเป็นสิ่งที่มีความสูงส่งไม่ควรที่จะให้เสื่อมเสียไปกับสิ่งที่หาสาระไม่ได้ การได้เกิดมาเป็นมนุษย์ถือว่าเป็นลาภอันประเสริฐสุด ควรที่จะแสวงหาสิ่งที่ดีงามเข้ามาพอกพูนให้ชีวิตมีความสุขมีสาระ และเป็นแก่นสารถึงที่สุดมุ่งสอนให้รู้จักการควบคุมดูแล ในการใช้จ่ายที่เกิดประโยชน์ว่าส่วนใดไว้เลี้ยงตนเอง เลี้ยงครอบครัว และเป็นสาธารณะประโยชน์แก่ส่วนรวม ทั้งยังต้องพิจารณาในการเสพ ในการบริโภคใช้สอยทรัพย์สินเงินทองในแต่ละครั้ง^{๖๑} โดยรู้จักมีความอดทนหาทรัพย์สิน ไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย หรือท้อใจ รู้จักวิธีแสวงหาทรัพย์สินโดยชอบธรรม รู้จักรักษาทรัพย์สินที่หามาได้นั้น รู้จักสันโดษใช้จ่ายพอดีแก่ฐานะของตน จึงจะมีความสุข เพราะการใช้จ่ายทรัพย์สิน และประกอบด้วย พลธรรม ๕ อย่าง คือ สรัทธาพละ วิริยพละ สติพละ

^{๕๖} ที. ปา. (ไทย) ๑๑/๒๔๕/๒๐๓.

^{๕๗} ดูรายละเอียดใน ที. ปา. (ไทย) ๑๑/๒๕๐/๒๐๓-๒๐๔.

^{๕๘} ที. ปา. (ไทย) ๑๑/๒๕๑/๒๐๔.

^{๕๙} ดูรายละเอียดใน ที. ปา. (ไทย) ๑๑/๒๕๒/๒๐๔-๒๐๕.

^{๖๐} ที. ปา. (ไทย) ๑๑/๒๕๓/๒๐๕.

^{๖๑} สัมภาษณ์ แม่เน้อย ดาวเรือง ชาวบ้านโนนเมือง วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๕๕

สมาธิพละ และปัญญาพละ เพื่อความสำเร็จในการสร้างฐานทางเศรษฐกิจตามหลัก
พระพุทธศาสนา^{๖๒}

สรุป

จากการศึกษาวิเคราะห์ผลของการรักษาอุโบสถศีลที่นำไปพัฒนาคุณภาพชีวิต การ
รักษาอุโบสถศีลทำให้เรามีสุขภาพทางกายที่แข็งแรง ทั้งยังทำให้ครอบครัวของเรามีความสุขเพราะ
อุโบสถศีลเป็นไปเพื่อการกำจัดกิเลสตาม ถ้าสังคมเราสามารถรักษาอุโบสถศีลได้ทั้งหมดย่อมที่จะ
เป็นประโยชน์ต่อชาติด้านเมืองและเศรษฐกิจ คนก็จะไม่มีความโลภไม่เอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและ
กัน และผู้คนก็จะไม่หลงอยู่ในอบายมุขทั้งปวง

ดังนั้นการรักษาอุโบสถศีลยังได้ประโยชน์สุข ๓ ประการ คือ ๑. ทิฐุธรรมมีกัตถ-
ประโยชน์ ประโยชน์ในปัจจุบัน ประโยชน์ในโลกนี้ และความสุขในโลกนี้ คือความสุขในปัจจุบัน
คือ ตัดความกังวลวุ่นวายในภารกิจงานเสียได้ เปิดโอกาสให้ตนได้ชำระกาย วาจา ใจ ให้สะอาด
หมดจด เพิ่มพูนบุญกุศลให้แก่ตน ลด ละ เลิก กิเลสในตนให้เบาบาง ได้รับความบันเทิงใจ ว่าตนได้
ทำความดี และได้รับยกย่องจากคนทั่วไป ๒. สัมปรายิกัตถประโยชน์ ประโยชน์เบื้องหน้า
ประโยชน์ในโลกหน้า และความสุขในโลกหน้า คือความสุขในโลกสวรรค์ ๓. ปรมัตถประโยชน์
ประโยชน์สูงสุด คือพระนิพพาน และความสุขอันสูงสุด คือความสุขอันเกิดแต่निพพาน ปรมัตถ-
ประโยชน์ คือการดับทุกข์โดยไม่เหลือ ถือเป็นประโยชน์อันสูงสุดในพระพุทธศาสนา เป็น
เป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนาตน ผู้รักษาอุโบสถศีลแม้ไม่อาจที่จะบรรลุได้ในชาตินี้ แต่หากหมั่น
ประกอบความดี ฝึกฝนอบรมตนตามหลักศีล สมาธิ ปัญญา อย่างไม่ย่อท้อ ย่อมสามารถที่จะบรรลุ
ประโยชน์สูงสุดนี้ได้

^{๖๒} สัมภาษณ์ แม่ยอด วงศ์อำมาตย์, ชาวบ้านโนนเมือง, วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๕๕